

ژبه

ژبه د ژوندیو موجوداتو تر منځ خبر (اطلاع) ور کول ده. د شاتو موچي د شاتو د منبع پر سر د گرځېدو په واسطه نورو موچيو ته خبر ور کوي چي شات دلته دي. ميړيان دخپلو دوو اتنونو او د بوی د ژبي په واسطه نورو ته خبر ورکوي، بنځينه بوراگاني په هوا کښي د نرينه بوراگانو توجه ځانته ته د يو ډول بوی په واسطه را جلبوي. مرغان د خپلو سندرو (رېز) په واسطه د ډلي نورو مرغانو ته د يوه نوي ځای د نیولو خبر ور

کوي. حیوانات هم د انسانانو په شان د خطر، بيړي (ويړي) او تېښتي خبر نورو ملگرو ته د اواز او يا کوم بل سلوک د ښکاره کولو له لاري ور کوي. د انسانانو د خبرو ژبه انسان ته دغه امکان ور بخښي چي د يو شمېر محدودواو ساده ږغونو له لاري يو زيات شمېر غير محدود نوي او مغلق اطلاعات جوړ کړي. ټولي انساني ژبي يو شمېر محدودو ژبني ږغونه (fonem) لري، کوم چي د هري ژبي د الفبي د تورو څخه عبارت دي. فونيمونه په خپله مانا نه لري، مگر که يو يا څو فونيمه سره يو ځای کړو نو مانا لرونکي واحدونه (morfem) او يا په بل عبارت ساده کلمې ځني جوړيږي. که يو شمېر دغه کلمې د معينو گرامري قاعدو له مخي سره يو ځای سي نو بيا جملې ور څخه جوړيږي، چي جملې نو بيا د انسانانو د ژبي هڅه واقعي اطلاعات دي.

د ژبو تر منځ د فونيمونه ځای پر ځای کېدل يو د بله توپير لري. ټولي ژبي اواز لرونکي توري (vokaler) او بي اوازه توري (konsonanter) لري.

په نړۍ کښي د ۵۰۰۰ په شاو خوا کي مختلفي ژبي وجود لري چي يو د بله څخه توپير لري. د مثال په توگه پښتو او دري دوې مختلفي ژبي دي او په افغانستان کي له ډېره وخته سره ملگري دي.

لرغون پوهانو يو شمېر ليکنې پيدا کړې دي چې د پښتو او دري ژبو په هکله يې معلومات ور کړي دي. د بغلان د کتیبې (ليکنې) څخه (۱۶۰ م) ښکاره کيږي چې په تخارستان کې د کوشانيانو د وخت ژبه يو ډول زړه دري وه، چې د اوازونو، کلمو او گرامر له مخې يې د پښتو سره زيات گډون درلود چې هغه ژبه مور کولای سو دري و بولو، دا چې د دوهمې هجري پېړۍ څخه د پښتو ژبې پخواني اثار هم موجود دي نو کولای سو چې و وايو پښتو او دري دوي سره ملگري او نيژدې ژبې دي.

په نړۍ کې ډيرې ژبې موجودې دي چې يو دبله لږ يا ډېر توپير لري. همدا ډول په هره ژبه کې بيا مختلفې لهجې (*dialekter*) وجود لري. د لهجو دغه اختلاف په ځينو ژبو کې لږ او په ځينو ژبو کې ډېر وي. د مثال په توگه په سويډني ژبه کې د جنوبي منطقي لهجه (*Skånska*) د ستوکهولم او يا نورو منطقو د لهجو سره فرق لري. په پښتو ژبه کې هم مختلفې لهجې سته چې هغه يو د بله څخه ډېر زيات توپير لري.

پښتو د هغو پنځوسو معتبرو ژبو په کتار کې راځي کوم چې بډای ادبيات لري. پښتو د افغانستان ملي ژبه ده. په افغانستان کې نژدې ۱۲ ميليونه وگړي خبري په کوي (د ۱۳۵۳ کال د احصايې له مخې). او په پښتونستان کې نژدې اوه ميليونه وگړي خبري پرې کوي. سربېره پر دې دوو سيمو يو شمېر پښتانه په پاکستان، هند، کشمير، يو لږ شمېر د چين په (سين کيان) او له پنځو سوو زرو نه زيات پښتانه د ايران په خاوره کې ژوند کوي. د چين د پښتنو د موجوده ژبې په باب معلومات نشته.

د پښتو څېړني او زده کړې ته د وروستيو درو پېړيو په جريان کې د لوېديځو څېړونکو زياته پاملرنه اوښتې ده. په بریتانيا، روسيه، فرانسه، جرمني او نورو هيوادو کې ډېرو پوهانو پښتو زده کړې او څېړلې ده. ډيرو لوېديزو پوهانو ډول ډول پښتو کتابونه ليکلي دي.

د ۱۹۳۹ کال نه وروسته د مسکو د ختيځ پېژندنې په انستيتوت او يو شمېر نورو لوړو پوهنځيو کې د پښتو تدريس په منظم ډول شروع شو چې د تدريس انتظام او د موادو برابرول يې د استاد اسلانوفا د زيار او زحمت محصول وو.

پښتو او هندي ژبي

پدې کي شک نشته چي پښتو د لوېديزو اريايي ژبو په کورنۍ پوري اړه لري او په هغو کي د باختري ژبو په جمله کي يوه ژوندي ژبه ده. خو بيا هم د نورو باختري ژبو په نسبت د هندي ژبو سره خصوصا په لغوي پانگه کي د پاملرني وړ گډون لري.

د دې يو علت د هندي ژبو سره د پښتو د زرگونو کلو گاونډيتوب او د گډو پولو لرل دي. دوهم علت يې پر هند باندي د پښتنو د خو پېړيو حکومتونه دي چي د هغه په اثر پښتو ډېر څه هندي ژبو ته ورکړي او ډېر څه يې ور نه اخيستي دي. د دې کار په نتيجه کي هندي ژبي د پښتو څخه او پښتو د هندي ژبو څخه متاثيري ښکاري. د پښتو او هندي

ژبو تر منځ بل گډ خصوصيت د (ت، ډ، ر او ن) د رغونو موجوديت دي. څېړونکي عقیده لري چي اريايي ژبو دغه رغونه نه لرل، پښتو مستقيما په خپله يا د هندي ژبو له لاري دغه رغونه له دراويدي ژبو څخه اخيستي دي. ځکه هندي ژبو هم دغه رغونه په خپل اصل کي نه درلودل او هغه يې د مغلوبو او شړل شوو دراويدي ژبو څخه اخيستي دي. له دغه حايه وو چي يو شمېر محقيقينو عقیده درلوده چي پښتو د هندي ژبو له کورنۍ څخه ده.

په ۱۸۲۸ کال کي د لومړي ځل د پاره (کلاپروت) او له هغه څخه وروسته يو شمېر نورو دغه نظريه منځ ته راوړه چي پښتو يوه اريايي ژبه ده، نه اينډو اريايي ژبه.

پښتو د پراختيا په پوړيو کښي

پښتونخوا ته د عربو د نفوذ نه وروسته د عربي او عربي ادبياتو له خوا ورو ورو د پښتو ادبياتو ساحه ور تنگه شوه. د پښتو ادبيات يوازي د فولکلور په ډول د عامو پښتنو په سيمو کښي ساتل کېدل چي د يوه څخه بل ته په شفاهي ډول نقل کېدل. پدې ډول پښتو د پرديو ژبو د يرغلو څخه خوندي وه. د دغه وخت د خوږو اشعارو څخه زموږ په لاس کښي يوازي د امير کروړ يو حماسي شعر (د دوهمي پېړۍ پيل) او ځيني نور، ډېر لږ اثار دي.

د سوريانو او غوريانو په وخت کښي د السرواني ، اسعد سوري ، ښکارندوی ،
تایمني او د پښتو د نورو پیاوړو شاعرانو د روزني او پالنې زانگو د شاهانو
دربارونه وه . پدغه دربارونو کي پرته له پښتو نه په بله ژبه خلک نه پوهېدل . د دوی
ژبه سوچه پښتو وه او د دوی د منطقي ژبه د فارسي او عربي ژبو د نفوذ څخه ساتل
شوي وه .

پښتنو شاهانو په هند کښي نه يوازي د هند ابادۍ او مدنيت ته خدمت کړئ بلکي
په خپلو دربارونو کښي يې پښتو هم پاللې ده .

هجري لسمه او يوولسمه پېړۍ د پښتو د روزني او د پښتو ادبياتو د پرمختگ
طلايي پېړۍ گڼل کيږي . پدغه وخت کښي مور د پښتو له پاره دوه چاپېريالونه
ټاکلای شو :

۱- رسمي چاپېريال :

چي د ستر مشر ميرويس نيکه له وخته د پښتنو سياسي او ادبي مرکز کندهار
او بيا کابل گرځي .

۲- اولسي يا غير رسمي چاپېريال :

چي د روښانيانو د تحريک سره سم شروع کيږي .

دلته به پر لومړي چاپېريال لږ څه رڼا واچول شي :

پښتو د حاجي ميرويس خان په دوره کښي :

د ميرويس نيکه درنې کورنۍ نه يوازي د پښتو پالنه کړې ، بلکي د پښتو ژبي
ښه شاعران هم وه . د ده په دوره کي د پښتو ښه شاعران و روزل شوه لکه سيدال
خان نصري ، ملا پير محمد ، بابو جان بابي ، داود هوتک ، ملا نور محمد غلجي
او نور .

پښتو د شاه حسين په زمانه كښي:

بيا د ده د زوی شاه حسين په زمانه كښي چې د پښتو د خدمت په باب د تاريخ يوه ځلانده دوره ده. د ده دربار د پښتو ژبي د ادب ښه زانگو گڼل كيږي. د ده په امر د پښتو ژبي د شاعرانو تذکره (پته خزانه) و ليکل شوه چې د پښتو د ادب تاريخ يې ۱۳ سوه کاله مخکښي زمانو ته و رساوه.

پښتو د احمد شاه بابا په زمانه كښي:

پښتو ژبه په ادبي لحاظ د احمد شاه بابا (چې د پښتو ژبي شاعر هم وو) او د ده د اولادې، تيمور شاه او شاه زمان په وختو کي پالل شوې، مگر په حقيقت كښي د تيمور شاه له خوا له کندهاره د سياسي مرکزيت لېږدول و کابل ته د پښتو د پرمختگ له پاره لويه صدمه وه چې جبيره کول يې گران شول.

پښتو د امير دوست محمد خان په زمانه كښي:

د امير دوست محمد خان په کورنۍ کي د پښتو ژبي کلکه مينه پرته وه، د همدې ميني په اثر د ده وروڼه سردار مهردل خان او سردار پردل خان د پښتو ژبي خوږ ژبي شاعران وه.

پښتو د امير شير علي خان په زمانه كښي:

د اعليحضرت امير شيرعلي خان په وخت كښي پښتو ژبي ته په رسمي ډول خدمت شروع شو. ټول عسکري، ملكي او د کابينې د غړيو القاب يې په پښتو واړول. د هغه وخت ځيني عسکري قوماندې چې په پښتو شوي وې لا تر اوسه ژوندئ دي لکه (تيار سئ، ولاړ سئ، درېږ) او نور.

پښتو د امير عبدالرحمن خان په زمانه كښي:

اعليحضرت امير عبدالرحمن خان د پښتو سره بې ميني نه وو. د ده په امر د عبدالقادر خټک اثر (يوسف او زليخا) په سلطنتي مطبعه كښي چاپ شو.

پښتو د امير حبيب الله خان په زمانه كښي:

د اعلیحضرت حبیب الله خان په وخت کښي د پښتو په باب یو لوی گام واخیستل شو او هغه دا چي پښتو ژبي د معارف په تعلیمي نصاب کښي ځای و نیوی او د ښوونځي په درسي پروگرام کي رسمي داخله شوه. مولوي صالح محمد لومړی درسي کتاب و لیکئ چي بیا په لاهور کښي هم چاپ شو. په سراج الاخبار کښي د پښتو مضمونونو چاپول شروع شوه.

پښتو د پاچا امان الله خان په زمانه کي:

د اعلیحضرت امان الله خان پښتو ته خاصه توجه وه. دوی د پښتو د زده کړي او تعمیم په غرض (پښتو مرکه) نومې ټولنه جوړه کړه، چي د هیواد د ټولو قومونو فاضلانو او عالمانو گډون پکښي کړئ وو. پدغه وخت کي د پښتو د پاره گرامري قواعد ولیکل شوه، لغوي پانگه او د اصطلاحاتو ذخیره یې را ټوله کړه شوه، نوي نومونه او اصطلاحات هم جوړ شوه. د پښتو کتابونه (یوازنی پښتو)، (پښتو پښویه) ولیکل او چاپ شول. طلوع افغان ورځپاڼي چي په دري ژبه یې مضمونونو خپرېدل په پښتو ژبه هم د مضمونونو په خپرولو پیل و کړ چي ورو ورو ټوله پښتو شوه.

پښتو د اعلیحضرت نادر خان پښتو زمانه کښي:

د اعلیحضرت نادر شاه په وخت کي پښتو مرکه په (پښتو انجمن) واوښته او بیا مرکز ته را نقل او د (کابل ادبي انجمن) په گډون په (پښتو ټولنه) واوښت. پدغه وخت کي د پښتو د پراختیا د پاره کار پیل شو.

پښتو د اعلیحضرت محمد ظاهر خان په زمانه کښي:

د اعلیحضرت محمد ظاهر خان په زمانه کي کله چي سردار محمد داود صدراعظم سو نو پښتو ژبي ته زیاته توجه وکړه. هغه دا چي د دولت ټول کار کونکو ته یې په اجباري ډول د پښتو ژبي د زده کړي امکانات برابر کړه که څه هم ژبه به پښتو وه او د ژبي د کورسونو تر لوستلو وروسته په ازموینه کي تر بریالي کېدو وروسته یې میاشتنی معاش د پنځوسو افغانیو په اندازه ور زیاتوه.

۲- اولسي یا غیر رسمي چاپېریال:

په اولسي چاپريال کښي د پښتو د پالني او ادب د پرمختگ شروع د روښانيانو په ديني رنگ کښي د ملي او سياسي حرکت سره يو ځای شروع کيږي .

پښتو د روښانيانو په دوره کښي :

د پښتو ژبي په لمن کښي د پير روښان تاليف (خيرالبيان) لومړی بشپړ کتاب دئ چې په ۹۷۰ هجري کال کښي ليکل شوی دئ او بيا يې ۱۰۶۰ هجري کال کښي نقل شوی دئ. تر دې کتاب دمخه پرته د شيخ ملي له کتابه چې هغه هم ورک دئ او د (سليمان ماکو) د تذکره الاوليا چې يوازي يو څو پاڼي يې موندل شوي دي ، د کوم بل کتاب څرک نه لرو .

پښتو د خوشال خان په زمانه کښي :

د پښتو د ادب روښانه دوره د خوشال خان خټک د منځ ته راتلو سره سمه شروع شوه . د خوشال خان د قلم په زور پښتو نه يوازي د ننني ادبي ژبو سياله شوه بلکي د پښتنو د مليت د ژوندي کولو ساه يې بايد و بولو . خوشال خان د لومړي ځل د پاره په پښتو کښي ادب ، سياست (دستار نامه) ، طب (طبنامه) او نور علوم ځای کړل چې دا کار نه مخکي چا کړی او نه وروسته . د ده دغه کار د ده د کورنۍ د نورو غړو له خوا بشپړ شو .

د خوشال خان په وخت کښي او له هغه وروسته په پښتو کښي غښتلي او نازک خياله شاعران منځ ته راغلل لکه رحمان بابا، حميد ماشو خېل ، حسين ، مصري خان او نور چې د نولسمي پېړۍ تر پيل پوري يې دوام وکړ او په پښتو کښي يې اخلاق ، تصوف او بشردوستي ځای کړل .

د نولسمي پېړۍ په پيل کښي خارجي استعمار چيانو، لومړی سيکانو او بيا انگرېزانو د دوراني دولت د مشرانو د اولادې له اختلافه استفاده وکړه او د پښتنو خاوره يې پر دوو بلکي پر درو برخو و وېشله چې تر اوسه پوري لا پر هغه حال پاته ده . د استعمار په مقابل کښي د ليري پښتونخوا پښتنو په يوه لاس کښي توره او په بل لاس کښي قلم واخيستل چې په دواړو مبارزه ترننه روانه ده .

د پښتو ليک دود تاريخچه:

د پښتو د نننۍ الفبې توري د عربي ژبې په اساس جوړ شوي دي چې سبب يې د اسلام د راتگ سره سم د عربي ژبې نفوذ دى.

تر اسلام د مخه د اوسني افغانستان او هغه ته په ورڅېرمه سيمو كښي دوه ډوله الفبې عمومييت درلود:

الف: خروشتي الفبې

ب: يوناني (آرامى الفبې د پښتو د پاره دومره اهميت نه لري).

د معاصر افغانستان او هغه ته په ورڅېرمه (خصوصاً لوېديځو) بيلو بيلو سيمو كښي د موندل شوو كتيبو (ليكنو) او سكو له مخي څخه د تاريخ پوهان وايي چې د دغو سيمو د بيلو بيلو ژبو له پاره خروشتي الفبې رواج وه. خروشتي د يو ډول لرغوني الفبې نوم دى نه د يوې ژبې. دلته لاندي د خروشتي الفبې نمونه وگورئ:

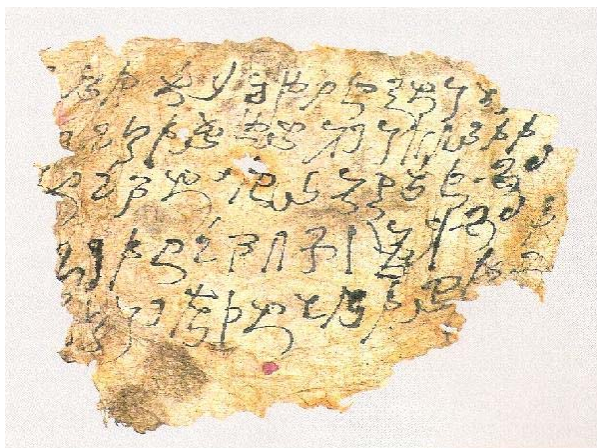

پر سكو باندي د خروشتي الفبې نمونې:

𑀀	𑀁	𑀂	𑀃	𑀄
ka	kha	ga	gha	ṅa
𑀅	𑀆	𑀇	𑀈	𑀉
ca	cha	ja	jha	ñā
𑀊	𑀋	𑀌	𑀍	𑀎
ṭa	ṭha	ḍa	ḍha	ṇa
𑀏	𑀐	𑀑	𑀒	𑀓
ta	tha	da	dha	na
𑀔	𑀕	𑀖	𑀗	𑀘
pa	pha	ba	bha	ma
𑀙	𑀚	𑀛	𑀜	
ya	ra	la	va	
𑀝	𑀞	𑀟	𑀠	
śa	ṣa	sa	ha	

د خروشتي الفبې نمونه:

خروشتي الفبې د حيوان پر پوستکي باندي:

د خروشتي الفبې په هکله انگرېزي څېړونکي (سر ويليام جونز) وايي چي خروشتي ليک ژبه د آريانا ژبه وه او که چيري په پښتو کښي پوره څېړني وشي نو ښايي چي يو وخت د دغي ژبي (پښتو) په مرسته ډېري خروشتي کتبي (ليکني) و لوستلي شي. د کتبيو له تاريخي څېړني څخه څرگنديږي چي خروشتي الفبې له دريمي تر ميلاد د مخه پېړۍ څخه بيا تر پنځمي ميلادي پېړۍ پوري په دغو سيمو کښي موجوده وه.

- د خروشتي الفبې رواج د کنيشکا او د هغه د وروسته راتلونکو کسانو له خوا په کراره کراره دمنځه ولاړ او ځای يې يوناني الفبې و نيوئ.

- د مقدوني سکندر له راتگ نه وروسته د يونانيانو د نفوذ د ټينگېدلو په اثر يوناني الفبې ورو ورو عموميت و موند. د يو لړ کتبيو او سيکو څخه داسي معلوميږي چي يوناني الفبې پدې سيمه کښي د ميلادي اوومي پېړۍ تر لومړۍ نيمايي پوري عامه وه.

- کله چي اسلام افغانستان ته راغئ نو په لومړيو وختو کښي د يوناني الفبې په اساس د پښتو د خاصو تورو جوړول د عربي الفبې په اساس د مثال په توگه د (خ) له پاره د عربي الفبې په اساس د (څ) توري په همدغه شکل جوړ شوي دي.

- د پښتو اوسنی لیک د عربي الفبې په اساس جوړ شوی دی. د عربي الفبې په چوکاټ کښي د پښتو د خاصو رغونو د پاره توري غالباً ډېر پخوا جوړ شوي دي ځکه چې پښتو ژبه وه او لیک به یې هم وو. پدې هکله ځيني داسي روايتونه شته چې دا توري په څلرمه هجري پېړۍ کښي جوړ شوي دي.

- قاضي خيرالله پدې هکله په خپل کتاب خيراللغات کښي داسي ليکلي دي چې :
” د سلطان محمود په زمانه کښي د ده د يوه وزير حسن ميمندي (گومان کيږي چې دا کلمه ميوندي ده چې نسبت يې ميوند ته کيږي) په خاصه اشاره قاضي صيف الله د پښتو د خاصو رغونو لپاره توري جوړ کړل چې هغه (خ، څ، ځ، ډ، ږ، ښ، ښ، گ) دي او دغه ترتيب خاص رواج و موند.”

- قاضي خيرالله د (ت) په هکله ليکي چې پښتنو سوداگرو بيا وروسته په سيند او پنجاب کښي د مروجي (ت) پر سر باندي د (ط) د توري په ليکلو سره د (ت) توری وپراوه.

د پښتو د خاصو تورو د منځ ته راتلو په هکله ډېر روايتونه شته. څوک وايي چې دا توري ډېر پخوا جوړ شوي دي، خو د هغو د جوړولو نسبت کله پير روښان ته، کله اخوند دروېزه ته او کله خوشال خان ته کيږي. بنايي د دې علت به دا وو چې دوی ته به پخوانی لیک نه وو رسېدلی يا به یې په هغه قناعت نه درلود. ځکه نو د دوی په اثارو کښي دغه لیک دود يا بيخي اوبنتی او يا لږ څه بدلونونه پکښي معلومېږي. د عربي الفبې په اساس د پښتو لومړی اثر د سليمان ماکو تذکره الاوليا دی چې په (۶۱۲ هـ ق) کښي يې د کندهار په ارغستان کي ليکلئ دی او يوازي اته مخه ورنه پاتي دي. د دغه تذکرې لیک دود د اوسني لیک سره ډېر توپير نه لري. يوازي (خ) داسي ليکل شوې ده چې تر (ج) لاندي يې يو ټکی ليکلئ دی او د (ی) د ډولونو تر منځ ورکښي توپير نه ليدل کيږي.

له دې ځايه څرگنديږي چې دغه تذکره د پښتو په يوه بشپړ او پر مخ تللي لیک دود ليکل شوې وه او امکان لري د قاضي صيف الله لیک دود به يې ليکونکي ته رسېدلی وي.

- داسي شواهد هم موجود دي چي د پښتو د خاصو تورو جوړول پير روښان ته منسوبوي. د پير روښان كتاب (خيرالبيان) د پښتو لومړی بشپړ كتاب دی چي په (۹۷۰ هـ ق) كښي يې ليكلئ دی او په (۱۰۶۱ هـ ق) كي د دوهم ځل د پاره د ده تر مرگ ۱۳۰ كاله وروسته د بهارتوی په قلم ليكل شوی دی.

د دې كتاب له ليكني نه څرگنديږي چي د پښتو خاص توري د پير روښان له خوا جوړ شوي او يا يې پوره انكشاف وركړئ دی.

په دې كتاب كښي د (خ، ږ، ژ) توري د اوسنيو تورو سره سمون نه لري. د (خ) توري يې تر (د) لاندي يو ټكئ، (ږ) يې د (د) په مينځ كښي ټكئ او (ژ) يې د اوسني (ږ) په بڼه ليكلي دي.

- د پښتو ټولني په كتابخانه كښي د خوشال خان د اشعارو قلمي نسخې موجودي دي. په دغو كتابونو كښي هم د پښتو د خاصو تورو د پاره څه قاعدې موجودي دي. د خوشال خان په ليك دود كښي چي كوم نوئ شى ليدل كيږي هغه د ثقيلي (ي، ئ) موجوديت دی چي كله يې (ئ) او كله يې (ه+ي) ليكلي ده.

- د سليمان ماكو په تذكره الاوليا كښي د (خ) توري د (ج) په شان ليكل كېدئ چي يو ټكئ به يې تر لاندي ليكلئ وو او د امير عبدالرحمن خان په وخت كښي (خ) د (څ) په شان ليكل كېده چي دغه (څ) د دواړو ږغونو د پاره په كار وړل كيدله.

- د امير حبيب الله خان په وخت كښي چي د پښتو تدريس د حبيبيې ښونځي په تعليمي نصاب كښي داخله شو د مولوي صالح محمد له خوا ورته د پښتو لومړی كتاب و ليكل شو، په هغه كتاب كښي يې د (خ) د پاره داسي توري جوړ كړ چي د (ج، خ) په شان يې يو ټكئ پاس او يو ټكئ لاندي ليكئ.

لنډه يې دا چي د پښتو خاصو تورو ډيري لوږي او ژوري ليدلي دي. خو د پښتو ژبي دغه اوسني خاص توري، كله چي د پښتو ادبي مجلس (پښتو ټولنه) په (۱۳۱۱) هجري شمسي كال كښي منځ ته راغئ، ثقيله (ي) يې په (ئ) ومنله.

د تانيث (بنځينه) اسمونو (ی) بيا وروسته منع ته راغله او د (خ) د پاره يې هم دغه شکل و مانه. د پښتو ادبي انجمن د پښتو د اوسني او بشپړ ليک دود بنسټ کښېښود چې بيا وروسته د پښتو ټولني د غوښتنې په اساس د (۱۳۲۱ هـ، ش) کال په لومړۍ فيصله کښي يوازي د افغانستان د ليکوالو له خوا او بيا د (۱۳۳۷ هـ، ش) کال په دوهمه فيصله کښي تر لږو ترميمونو وروسته د ټولي پښتونخوا د ليکوالانو له خوا و منل شو.

د ژبي اهميت

په هر دم په هر زمان په کار ده ژبه
د همه واره جهان په کار ده ژبه
ناشناشنا کوي سره خبري
په خبرو نژدې کيږي خلک ليري
د تورزن په کار نه وي هومره توره
لکه ژبه چې هر ځای کښي وي منظوره
که کاتب دئ که کاغذ دئ که قلم
ټول د ژبي خدمتگار دي دم په دم
په مرغانو کي توتي دئ عزت مند
دا په دا چې ښې خبري کړي د خوند
مگر دوه شرطه په ژبه کښي په ضرور دي
دغه دواړه ضروري په ښه دستور دي
اول دا چې ښې صحيح کوي خبري
چي خبري شي په مثل مرغلري
بل په بدو دي خوله نه خوځوي خپله
تل دي سم په اندازه وي لکه تله
بده ژبه د سړي په ځان بلا شي
خوږه ژبه د سړي چاپېر قلا شي
هر سړی د سړي توب دعوي چې کاندې

خان دي پوه کاندي په ډېرو ژبو باندي
په يوه ژبه مطلب نه پوره کيږي
که هونبیار وي هم له سره نه پوهيږي
که حاکم وي غور هيڅ نه شي کولی
که عالم وي طالب نه شي پوهولی
په سفر کښي لکه نقش د دېوال
گنگ ولاړوي بي طاقته بي مجال
خصوصا چي پښتو ژبي ته حاجت
پېښ شي ډېر زياتي له حده دا ساعت
(احمد) وکړ په دا شان اسان کلام
چي پوهيږي پرې کل واړه خاص و عام

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**